

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена питанням структурних зрушень в економіці України. Викладені сутнісні характеристики структурних зрушень та тенденції розвитку економіки України в розрізі окремих галузей. Виділені основні заходи структурної перебудови економіки України, що спрямовані стимулювати подальший розвиток країни та провідних галузей.

Article is devoted to structural changes in the economy of Ukraine. Outlined the essential characteristics of structural changes and trends in the economy of Ukraine in the context of individual sectors. The basic measures of economic restructuring Ukraine, aimed to encourage the further development of the country and leading industries.

Постановка проблеми. Необхідність аналізу структурних зрушень в економіці України зумовлена великим значенням промисловості в її структурі та її вагомим впливом на процеси розвитку країни в цілому. Сьогодні спостерігається тенденція до зниження ролі промисловості в економіці країни, що негативно відображається на її розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Останніми роками багато науковців приділяють увагу питанням зміни структури економіки України. Питаннями структурних зрушень досліджуються такими провідними вченими, як: Богиня Д.П., Беседін В.Ф., Геєць В.М., Коломийцева О.В., Шинкоренко Т.П. та багато інших. Проте сьогодні дане питання потребує більш прискіпливої уваги. У зв'язку із високою важливістю цього питання для розробки програм розвитку на рівні держави дане питання потребує подальшого розгляду та доповнення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання, що досліджується, характеризується недостатнім науковим опрацюванням. Дослідження, що проводяться не мають системного характеру, а розглядають лише окремі аспекти структурних зрушень в економіці України. Тому треба відзначити, що в вітчизняній літературі дуже мало праць, які б формували загальну уяву про сучасні тенденції структурних зрушень економіки України. Вирішення окресленого питання потребує комплексного підходу, який повинен базуватись на досконалому аналізі сучасного стану структурних зрушень в Україні.

Цілі статті. Метою даної статті виступає теоретичне обґрунтування процесів та тенденцій, що відображають структурні зрушення в економіці України, враховуючи історичні особливості розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Економіка будь-якої країни у світі складається із складових частин, структурних елементів, які пов'язані та взаємодіють між собою. Структура економіки має надзвичайно важливе значення для подальшого розвитку країни. Світовий досвід провідних розвинених країн світу свідчить про необхідність структурних зрушень в економіці у бік збільшення наукомістких галузей для досягнення цілей прискореного розвитку.

Сучасний стан економіки України вирізняється процесами поступової деградації галузевої структури економіки з подальшим зниженням ролі промисловості. Зіставлення основних макроекономічних показників України за останні роки (табл. 1) з показниками структури інвестицій в основний капітал (табл. 2) чітко відображає негативні тенденції вітчизняної економіки.

Наведені дані свідчать про значне зниження показників розвитку промисловості, будівництва, інвестицій в основний капітал. Натомість, відбувається постійне підвищення цін та падіння реальної заробітної плати в країні.

За період 2004–2010 роки відбулися значні зміни у структурі інвестицій в основний капітал в Україні, внаслідок чого, як вже зазначалося, значно зросла часта інвестицій в основний капітал у торгівлю (7 % у 2004 році та 9,3 % у 2010 році) та операції з нерухомим майном (14,8 % у 2004 році та 21,7 % у 2010 році), частка інвестицій у будівництво скоротилася більше ніж у 2 рази (6,2 % у 2004 році до 2,9 % у 2010 році) [4].

Проте у 2011 році ситуація дещо змінюється. У 2011 році частка промисловості у структурі інвестицій в основний капітал зростає на 2,0% (з 34,2% у 2010 році до 36,2% у 2011 році). Також значно зменшується частка інвестицій і операції з нерухомим майном – на 4% (з 21,7% у 2010 році до 17,7% у 2011 році). Зазначена динаміка вище окреслених показників у 2011 році є позитивним показником структурних зрушень інвестицій в основний капітал. На рис. 1 відображена галузева структура інвестицій в основний капітал в Україні за 2011 рік, яка ілюструє диспропорції у сучасному розвитку економіки країни з перевагою інвестиційних надходжень до галузей нематеріального виробництва.

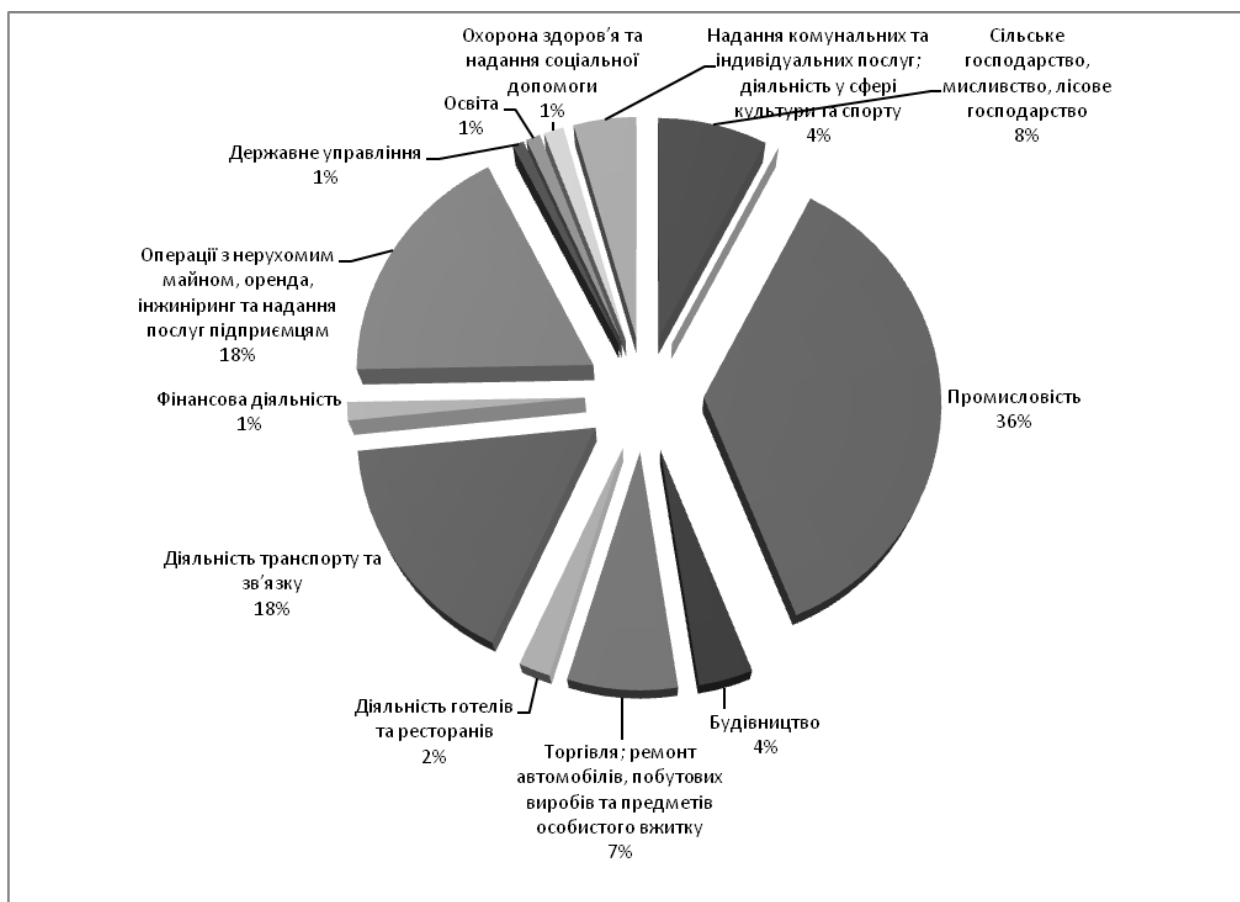

Рис. 1 Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Україні за 2011 рік [4].

Наведені дані свідчать про поступову переорієнтацію економіки України на галузі нематеріального виробництва та зниження частки промисловості у загальному обсязі інвестицій в основний капітал в Україні. Основними ж причинами поступової деградації вітчизняної економіки у бік галузей нематеріального виробництва та скорочення частки промисловості до 2011 року виступала нераціонально сформована державна стратегія розвитку економіки України, несформована стратегія розвитку промисловості країни та постійно зростаюча інфляція.

Основною ж причиною зменшення частки промисловості в структурі інвестицій в основний капітал виступає скорочення діяльності промислових підприємств, зменшення обсягів інвестування у промисловість, та високі темпи інфляції.

Негативним показником також виступає зменшення частки будівництва в інвестиціях в основний капітал. Станом на 2011 рік частка будівництва складала 3,6%. Зауважимо, що загалом у світі інвестиції у будівництво складають невелику частину економіки країн. Середній рівень інвестицій у житлове будівництво у країнах із розвинутою економікою складає 6,5 %. Але показники розвитку України відстають у 2 рази від середнього показника розвинених країн, що потребує подальшого регулювання та стимулювання розвитку, крім промисловості, також будівництва на державному рівні.

Останнім часом державою не ухвалювалися рішення, які можна вважати активною державною структурно-інвестиційною політикою, яка призначена для розвитку економіки країни. Але натомість існує постійне поступове зниження частки держави у загальному обсязі інвестицій в основний капітал (у 2010 році в Україні інвестування в основний капітал за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів становило відповідно 6,3 % та 2,9 % від загального обсягу інвестицій в основний капітал) [4]. Більша частина державних інвестицій в основний капітал спрямовується на потреби бюджетної сфери. Тому можна зробити висновок, що загальна структура й динаміка інвестицій у галузі економіки країни визначається можливостями самих господарюючих суб'єктів. Умови ж функціонування сучасних підприємств висувають жорсткі обмеження щодо залучення інвестицій із зовнішніх джерел. Підприємства постійно знаходяться у стані недостатності інвестицій та спробах пошуку їх з найменшою вартістю.

Інвестування в економіку на сучасному етапі розвитку України здійснюється в умовах недостатності якісних даних відносно стану економіки країни, постійної обмеженості фінансування, матеріалів та кваліфікованої робочої сили, нестабільності законодавства, нерозвиненості інститутів ринку.

Можна дійти висновку щодо існування загальнодержавної проблеми залучення інвестицій до багатьох галузей економіки України. Підприємства пріоритетних галузей економіки країни сьогодні потребують виваженої державної політики, спрямованої на їх підтримку та активізацію саме промисловості та будівництва в країні. Проблеми нестачі інвестицій для цілей промисловості та будівництва – це проблеми самих промислових та будівельних підприємств.

Підкреслимо, що використання зарубіжних моделей структурних трансформацій економіки країни неможливе цілком та повністю в Україні, тому що сучасна специфіка господарювання в Україні вимагає пристосування провідного зарубіжного досвіду до умов законодавчої та адміністративної системи України.

Провідні вчені та науковці погоджуються у визначній ролі промисловості для розвитку економіки України, але на державному рівні сьогодні не здійснюються будь-які заходи, що створюються передумови для розвитку промисловості та підвищення її значення в структурі економіки країни. Проте більшість високорозвинених країн світу використовували на етапах свого розвитку та використовують тепер можливості промисловості як основного локомотиву розвитку економіки країни, що створює умови для розвитку багатьох суміжних галузей, підвищенню зайнятості, та, насамперед, підвищується рівень впровадження інновацій. Розвиток інноваційної діяльності в країні зумовлений великою кількістю високотехнологічного обладнання та новітніх технологій, що повинні бути сконцентровані та впроваджуватися саме у промисловості.

Сучасні світові країни-лідери за темпами та рівнем економічного розвитку базували свої концепції розвитку економіки на наступних основних напрямках:

- підтримці та фінансуванні пріоритетних для держави галузей, яким надавалась необхідна допомога;
- орієнтація на випуск наукомісткої продукції та збільшення її частки у структурі експорту країни;
- захисті національних виробників на державному рівні.

Розглядаючи вищезазначені напрями та їх можливу реалізацію в умовах України, слід зазначити наступне. Сьогодні держава в повній мірі не реалізує політику підтримки

пріоритетних галузей промисловості. Допомога носить фрагментарний характер та потребує значних коштів, джерела надходження яких поки що чітко не прописані. Структура українського експорту носить сировинний характер. Частка наукомісткої продукції досить незначна, хоча країна має високий науковий потенціал. Захист національних виробників залишається на досить низькому рівні, що не дає їм змогу конкурувати з більш дешевою імпоротною продукцією, що заповнила ринок промислової продукції в Україні сьогодні.

Розвиток промисловості та збільшення її частки у структурі економіки країни повинен базуватись на впровадженні інновацій, новітніх технологій. Як зазначає більшість авторів, держава повинна здійснювати допомогу розвитку промисловості використовуючи наступні заходи [3, С. 25]:

- звільнити від оподаткування податком на додану вартість та податком на прибуток продукцію промислових підприємств, при виробництві якої використовуються новітні технології, техніка та вона відповідає кращим світовим аналогам;
- надати можливості для безперешкодного отримання підприємствам, що впроваджують інновації, пільгових або безвідсоткових кредитів;
- підтримувати на державному рівні наукові та науково-дослідні установи, як джерел новітніх розробок у галузі нових винаходів, конструкторських розробок та технологічної документації для промисловості.
- встановити мінімальний законодавчо закріплений відсоток державного фінансування інноваційної діяльності в промисловості.

Висновки. Розвиток економіки країни неможливий без постійного впровадження ефективно діючих заходів державної політики, які повинні бути спрямовані на постійне стимулювання пріоритетних галузей економіки країни. Для України пріоритетними сьогодні повинні виступати промисловість та будівництво. Промисловість – це історично сформована домінуюча галузь в економіці країни, яка має сировинну базу та невикористані можливості кадрового потенціалу населення країни. Будівництво виступає також пріоритетною галуззю внаслідок великого значення саме будівництва як локомотиву для розвитку економіки будь-якої країни та зростаючих потреб населення країни у житлі. На ефективний розвиток економіки країни суттєво впливає фаза економічного циклу, у якій знаходиться економіка країни. Сьогодні в Україні у період виходу з кризи зменшуються інвестиції у реальний сектор економіки, знижується рівень доходів підприємств, падає платоспроможний попит, викликаючи, таким чином, зростання неплатежів, загострення конкурентної боротьби, посилення банкрутства. Негативні явища у структурі сучасної української економіки потребують ефективної державної політики спрямованої на підтримку ділової активності підприємств пріоритетних галузей для функціонування в економічно важких зовнішніх умовах.

Список використаної літератури:

1. Геец В.М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В.М. Геец // Економіка и прогнозування. – 2009. - №1. – С.54-58.
2. Бойко О.М. Особливості розвитку структурно-динамічних зрушень в економіці України / О.М. Бойко // Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. Наук. праць. – К.: Рада з вивчення продуктивних сил України, 2008. – С. 29-36.
3. Бузин А., Карпова А. О сопряженной модели экономического развития / А. Бузин, А. Карпова. – 2012. - № 2. – С. 24-26.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ukrstat.gov.ua>.
5. Ринкова трансформація економіки України проблеми регулювання. Колективна монографія / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченко. – К.: Вид-во НДЕІ. – 2005. – 551 с.
6. Трансформаційні форми суспільного виробництва в Україні: монографія // за ред. д.е.н., проф. В.Р. Кучеренка. – Одеса: КП ОМД, 2011. – 125 с.